

<https://doi.org/10.31652/3041-1017-SAAE-2025.1.50>

Зузяк Т.П., Токарчук Д.А., м. Вінниця
e-mail: zuzyak@ukr.net

РОЛЬ ФЛОРИСТИКИ У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОГО ЕСТЕТИЧНОГО СЕРЕДОВИЩА

Анотація. У статті здійснено систематичний аналіз трансформації флористики з сучасного декоративного мистецтва у міждисциплінарну інженерно-естетичну та екологічну дисципліну. У дослідженні визначено багатофункціональну роль сучасних флористичних рішень, які охоплюють естетичну, психологічну та екологічну стабілізацію простору. Зазначено, що методологічною основою є синтез сучасних дизайнерських парадигм, включаючи біофільний дизайн, естетику мінімалізму та концепцію Wabi-Sabi, з інноваційними технологічними рішеннями, такими як хімічна стабілізація рослинних матеріалів, розроблення модульних систем вертикального озеленення та впровадження автоматизованих систем контролю мікроклімату. Встановлено, що інтеграція сучасної флористики з інженерними системами та принципами екологічної свідомості є необхідною умовою для створення стійких, здорових і психологічно комфортних просторових середовищ.

Ключові слова: флористика, біофільний дизайн, вертикальне озеленення, стабілізовані рослини, стійкий розвиток, естетика середовища, фітодизайн.

Abstract. The article systematically analyzes the transformation of floristry from a purely decorative art into an interdisciplinary engineering-aesthetic and ecological discipline. The study identifies the multifunctional role of modern floristic solutions that encompass aesthetic, psychological and ecological stabilization of space. It is noted that the methodological basis is the synthesis of modern design paradigms, including biophilic design, minimalism aesthetics and the Wabi-Sabi concept, with innovative technological solutions, such as chemical stabilization of plant materials, the development of modular vertical gardening systems and the implementation of automated microclimate control systems. It is established that the integration of modern floristry with engineering systems and principles of ecological consciousness is a necessary condition for creating sustainable, healthy and psychologically comfortable spatial environments.

Keywords: floristry, biophilic design, vertical gardening, stabilized plants, sustainable development, environmental aesthetics, phytodesign.

Сучасне урбанізоване суспільство характеризується віддаленням людини від природних елементів, що системно зростає і є прямим наслідком високої технологізації та концентрації життєдіяльності в закритих, штучно створених просторах. Як свідчать дослідження, така ізоляція може мати негативний вплив на психофізіологічний стан людини, знижуючи продуктивність і збільшуючи рівень стресу [3; 5].

У цьому контексті флористика, яка раніше сприймалася переважно як декоративно-ужиткове мистецтво, набуває важливого значення як механізм протидії цим негативним ефектам. Вона трансформується у повноцінну міждисциплінарну галузь, що інтегрується з архітектурою, ландшафтним та інтер'єрним дизайном. Актуальність дослідження підкріплюється «світовим трендом на біофільну інтеграцію, де флористичні рішення виходять за рамки простого декору і стають ключовою складовою стратегії сталого розвитку архітектури [3]. Це вимагає систематизації інноваційних підходів, починаючи від застосування пермакультурних принципів і закінчуючи розробленням складних автоматизованих інженерних систем.

Сучасна флористика визначається не лише як мистецтво складання букетів, а й як важлива складова просторового дизайну, що охоплює як камерні інтер'єри, так і масштабні громадські ландшафти. Флористичні рішення виконують дві взаємопов'язані та нероздільні функції – естетичну та функціональну.

Естетична функція передбачає роботу з кольором, текстурою та композицією. Водночас, функціональна роль є значно ширшою й охоплює акцентування, зонування простору,

акустичну демпфікацію та очищення повітря. У контексті грамотного архітектурного та інженерного проектування ці функції взаємно доповнюють одна одну. Композиції можуть підкреслювати архітектурні лінії, пом'якшувати жорсткі кути та вводити природні ритми і тактильні контрасти, інтегруючи біологічний матеріал у штучно створене середовище.

Флористичні елементи в сучасному дизайні набувають статусу активних регуляторів середовища. Якщо рослини використовуються для очищення повітря, їх функція має бути інтегрована в загальну систему вентиляції та фільтрації. Якщо вони застосовуються для зонування, їх структура має бути стійкою та відповідати вимогам безпеки. Таким чином, естетика композиції не може бути відокремлена від її інженерної бази, що вимагає від фахівців глибоких знань як у галузі дизайну, так і в галузі біотехнологій та системного проектування.

Наявність рослинності у навколишньому середовищі має науково обґрунтований позитивний психологічний вплив. Дослідження демонструють, що флористичні елементи знижують рівень стресу, покращують загальне самопочуття та сприяють зростанню продуктивності праці. Цей ефект, на думку Н. Новосельчук та Л. Шевченко, є наріжним каменем для концепції біофільного дизайну – прагнення інтегрувати природу в людські середовища [3].

Фітодизайн виступає ефективним інструментом для усунення негативних чинників, таких як постійні стреси та замкненість інтер'єрного простору, що пригнічують емоційний стан людини [5]. Використання рослинних композицій формує емоційні акценти – від спокійних нюансів до яскравих драматичних рішень, перетворюючи простір на сприятливе для відпочинку та роботи середовище. Це перетворює флористику з додаткового елемента на необхідний інвестиційний актив, особливо у галузі дизайну робочих місць.

Крім прямої вигоди для здоров'я, використання біофільного дизайну в архітектурі формує і важливий етичний вимір. Зв'язок людини з природою через штучно створене середовище, згідно з концепцією сталого розвитку, повинен спонукати до «нової концепції відповідальності за захист навколишнього середовища» [3]. Таким чином, флористичні композиції не лише покращують мікроклімат, а й виконують непряму екологічну місію, впливаючи на свідомість користувачів і їхнє ставлення до природного світу.

Сучасний фітодизайн оперує кількома основними філософіями, які диктують вибір матеріалів, композиційні рішення та технології обслуговування.

Біофілія є домінуючим трендом у сучасній архітектурі та дизайні. Дослідження свідчать, що інтеграція природи може відбуватися двома основними способами:

– прямий контакт з природою передбачає використання живих рослинних систем, таких як вертикальні сади, живі стіни чи масштабні композиції з великою кількістю зелені. Ці рішення не лише візуально оживляють фасади та інтер'єри, а й виконують функцію мікрокліматичного регулятора;

– непрямий контакт з природою полягає у використанні рослинних мотивів (принтів на шпалерах чи текстилі), натуральних текстур (дерево, камінь) і кольорових палітр, що імітують природне середовище [11]. Ці елементи стилістично нейтральні та гармонійно вписуються у більшість сучасних напрямів дизайну (екостиль, сканді, теплий мінімалізм).

Мінімалістичний підхід у флористиці відповідає загальнодизайнерським принципам: орієнтація на чисті форми, функціональність, лаконічність та обмежену кольорову палітру. Цей стиль підкреслює простоту матеріалів (натуральна деревина, граніт, скло), вимагає вибору самодостатніх, виразних рослин (наприклад, монстера, сансевієрія (рис. 1-2)) і дозволяє рослині виступати самостійним архітектурним акцентом [10].

Рис. 1. Сансевіерія в інтер'єрі

Рис. 2. Монстера в інтер'єрі

Вибір невибагливих і самодостатніх видів рослин у мінімалістичному фітодизайні має подвійну перевагу. З одного боку, він відповідає естетиці «менше, але краще», з іншого боку, він водночас зменшує вимоги до обслуговування, оскільки менша кількість предметів і рослин спрощує прибирання та догляд [12]. Ця мінімізація рутинних операційних витрат робить мінімалістичні флористичні рішення економічно вигідними та цілком відповідними принципам сталості, оскільки скорочується споживання ресурсів, необхідних для інтенсивного догляду.

Концептуальні та кураторські інсталяції, що використовуються у виставкових чи громадських просторах, часто вимагають філософського обґрунтування. Естетика Wabi-Sabi (японська концепція, що оспівує недосконалість, неперманентність та автентичність) надає таку основу [1].

Wabi-Sabi перетворює природний цикл (зростання, занепад і відродження) на об'єкт для естетичного споглядання та інтроспекції [4]. Цей підхід цінує природне старіння матеріалів, наприклад, потемніння деревини, вицвітання пелюсток або появу моху на каменях, сприймаючи ці зміни як набуття характеру, а не як дефект [1]. Таке філософське обґрунтування дає змогу академічно виправдати використання сухих композицій, зів'ялих або стабілізованих елементів і повторно використаних матеріалів, перетворюючи їх природний стан на інтегральний елемент дизайну, що є особливо цінним для екологічно свідомих проєктів.

Екологічний фокус у флористиці є прямим втіленням ідеї єднання з довкіллям [8]. Цей підхід вимагає вибору місцевих, невибагливих видів, мінімізації споживання ресурсів і впровадження пермакультурних принципів у ландшафтному дизайні. Практичними проявами є застосування медоносних рослин, активне повторне використання матеріалів, компостування та акцент на довговічності. Науковці зазначають, що екологічний дизайн націлений на створення натурального інтер'єру, де людина відчуває єднання з навколишнім світом і відпочиває від повсякденної метушні [8].

Розвиток флористики як інженерної дисципліни тісно пов'язаний з упровадженням високотехнологічних рішень, які забезпечують довговічність, автономність та ефективний контроль за біологічними об'єктами.

Технологія стабілізації (консервації) є основною інновацією, що дає змогу зберегти натуральний вигляд рослинного матеріалу без необхідності догляду. Процес передбачає «заміщення природних соків свіжозрізаної рослини спеціальним розчином, як правило, на основі гліцерину» [13].

З наукової точки зору, цей хімічний процес спрямований на стабілізацію природних пігментів, таких як хлорофіли, каротиноїди та фенольні сполуки, запобігаючи їх окисненню та деградації [7]. Це забезпечує збереження кольору, текстури та еластичності.

З логістичної та експлуатаційної точки зору, стабілізовані квіти та рослини є надзвичайно ефективними, оскільки можуть зберігати свою естетичну привабливість від 2 до 5 років, а інколи й довше. Вони не потребують поливу, обрізки чи спеціальних умов освітлення [13]. Ця довговічність і відсутність вимог до щоденного догляду робить стабілізовані композиції ідеальними для великомасштабних комерційних і громадських просторів, де витрати на утримання живих рослин є надмірними. Крім того, «завдяки зменшенню потреби у регулярній заміні, вони мають менший екологічний слід, оскільки знижується споживання води та кількість відходів» [13].

Вертикальне озеленення, що реалізується через живі стіни, модульні системи та панельні конструкції, є найяскравішим прикладом інтеграції флористики та інженерії (рис. 3). Такі системи вимагають точного конструктивного та гідротехнічного розрахунку.

Рис. 3. Вертикальне озеленення

Конструктивно вертикальні сади часто використовують фітотермію, які кріпляться на міцні металеві каркаси [9]. У них застосовуються спеціальні субстрати, що характеризуються високою водоутримувальною здатністю, або ж застосовуються гідропоніка та кокосові суміші для контролю кореневого середовища. Основним елементом є вбудована система крапельного поливу та дренажу, яка забезпечує рівномірне постачання поживних речовин і вологи.

Урбаністична роль вертикальних систем є багатогранною: вони функціонують як елемент «зеленого» фасаду, який активно пом'якшує міський мікроклімат, зменшує шумове забруднення та підвищує загальну естетику міста [2].

Для забезпечення життєздатності великомасштабних і складних флористичних інсталяцій, особливо у комерційних просторах, необхідна автоматизація процесів догляду. Інтеграція інтернет-технологій дає змогу дистанційно контролювати та керувати станом композицій, забезпечуючи максимальну ефективність ресурсоспоживання. Дослідники В. Діордієв, А. Кашкарьов, О. Діордієв зазначають, що використання інформаційних технологій та математичного моделювання сприяє не лише здійсненню моніторингу поточних значень, а й визначенню прогнозованих значень контрольованих параметрів мікроклімату [6].

Сучасний фітодизайн активно використовує інноваційні технології, зокрема для виготовлення нестандартних ваз, структурних елементів і каркасів, які мають відповідати унікальним вимогам кураторських інсталяцій, використовуються адитивні технології (3D-друк). З екологічної точки зору, зростає попит на нові екополімери та біорозкладні контейнери, які є легкими, витривалими та відповідають принципам екологічного дизайну.

Ефективна флористична практика вимагає комплексного та міждисциплінарного підходу, оскільки проектування не обмежується лише естетичною складовою, а обов'язково включає чіткі інженерні та екологічні розрахунки. Проектанти мають дотримуватися основних композиційних правил, адаптуючи їх до специфіки рослинного матеріалу. Це передбачає визначення пропорції і масштабу композиції, що вимагає врахування розмірів приміщення чи фасаду для уникнення візуального «перевантаження» простору. Необхідно забезпечити баланс, обираючи між симетричною композицією (для підкреслення формальності) та асиметричною (для додавання динаміки). Створення візуального інтересу досягається через контраст і ритм, які забезпечуються поєднанням різних текстур, форм і кольорів. Кожна композиція повинна мати чітко визначену точку фокусу – домінанту, наприклад, велику рослину чи складну інсталяцію, яка привертає погляд. Важливим аспектом є утилітарність матеріалів, наприклад, вази, контейнери та каркаси повинні бути не лише естетичними, а й відповідати умовам експлуатації та загальному стилю інтер'єру.

Основні вимоги, що висуваються до екологічних і технічних аспектів, передбачають вибір рослин відповідно до кліматичних умов, освітлення та інсоляції, а також точний розрахунок потреби в поливі та ефективній системі дренажу. Сучасна методологія також наголошує на використанні стійких і перероблюваних матеріалів. Нарешті, для забезпечення життєздатності композиції необхідне розроблення детального плану обслуговування, що охоплює графіки періодичного обрізання, заміну субстрату та протоколи контролю шкідників.

Сучасні флористичні рішення демонструють високу гнучкість застосування у різних типах просторів.

В інтер'єрному дизайні рослинні модулі активно застосовуються у камерних офісах і коворкінгах для ефективного зонування робочих місць. Функціональна роль флористики тут підкреслюється застосуванням спорофітних (фільтруючих) видів рослин, що покращують мікроклімат та якість повітря. Л. Гнатюк і Х. Шепелюк зазначають, що введення фітодизайну в офісний простір також виступає засобом візуального збільшення простору та покращення корпоративного іміджу [5]. У готельних лобі та ресторанах дизайнери часто використовують драматичні центральні інсталяції, такі як високі вази або каскадні композиції, які посилюють враження гостя, часто поєднуючись зі світлотехнікою та ароматами. У житлових інтер'єрах характерним є використання монохромних ваз, композицій з текстурних листків і стабілізованих рослин. Це є прямою відповіддю на потребу у мінімальному догляді в умовах зайнятості власників та часто відповідає принципам «теплого мінімалізму» [11].

У галузі ландшафтного та урбаністичного дизайну найпомітнішими є вертикальні фасади в містах. Живі стіни є основним елементом «зеленого» фасаду, ефективно пом'якшуючи міський мікроклімат, зменшуючи шумове забруднення та додаючи естетичної цінності

міському середовищу. Крім того, у зовнішніх просторах широко застосовуються ландшафтні технології водостійкості та управління ресурсами, що свідчать про відповідальне управління водними ресурсами. Д. Кайнц, О. Михайло та М. Швець зазначають, що ці системи включають краплинний полив, використання мульчування, геотекстилю та підземних резервуарів для накопичення дощової води. Інтелектуальні контролери використовуються для оптимізації витрат води відповідно до погодних умов [2].

Незважаючи на значний технологічний прогрес, упровадження великомасштабних флористичних рішень зіштовхується з низкою операційних та екологічних викликів.

Однією з головних перешкод є високі витрати на утримання живих композицій, особливо у громадських просторах. Ці витрати включають не лише ресурси (вода, енергія), а й оплату праці висококваліфікованого персоналу, який забезпечує догляд та обслуговування складних систем. Успішна експлуатація вимагає навчання технічного персоналу.

Крім того, необхідно вирішувати питання стандартизації та узгодження флористичних рішень з архітектурною політикою та будівельними нормами, що існують. Екологічні ризики, пов'язані з імпортом рослин і матеріалів, також є предметом дискусії у контексті прагнення до локалізації та пермакультури.

Майбутнє галузі визначатиметься подальшою інтеграцією цифрових технологій та екологічно відповідальних матеріалів.

Отже, флористика у XXI ст. остаточно трансформувалася з естетичного ремесла у повноцінну, багатофункціональну дисципліну дизайну, що суттєво впливає на естетичне, психологічне та екологічне наповнення просторового середовища.

Сучасні флористичні рішення вимагають глибокої інтеграції філософських підходів (біофілія, мінімалізм) та інноваційних технологій. Це підтверджується тим, що вертикальні сади, стабілізовані матеріали, автоматизовані системи поливу та LED-освітлення вже не є експериментами, а стають стандартом проектування. Науковці констатують, що завдяки інженерним системам, флористичні композиції виконують не лише декоративні функції, а й діють як активні регулятори мікроклімату, знижуючи стрес і підвищуючи продуктивність у штучному середовищі [5].

Ефективна флористична практика вимагає комплексного та міждисциплінарного підходу, а саме ретельного планування, співпраці між дизайнерами, інженерами та біологами, а також постійного врахування експлуатаційних та екологічних аспектів.

Список використаних джерел:

1. Embracing Imperfection With Wabi-Sabi in Garden Aesthetics. URL: <https://thursd.com/articles/wabi-sabi-garden-aesthetics>
2. Kaynts D., Mykaylo O., Shvets M. Vertical greening systems in the city and visual solutions for the city of Uzhhorod. *Spatial development*. 2023. Issue 5. P. 51-67. DOI: <https://doi.org/10.32347/2786-7269.2023.5.51-67>
3. Novoselchuk N., Shevchenko L. Biophilic design in an artificial environment as a strategy for sustainable development of architecture. *Theory and practice of design. Architecture and construction*. 2025. Issue 2(36). P. 84-92. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8151.2025.36.8>
4. Wabi-Sabi in Landscape Design: The Art of Finding Tranquility in Imperfection. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=sGZtwc-Yxhk>
5. Гнатюк Л.Р., Шепелюк Х.С. Використання фітодизайну в інтер'єрі офісного простору. *Теорія і практика дизайну. Мистецтвознавство*. 2019. Вип. 17. С. 31-39. URL: https://www.researchgate.net/publication/339093196_Use_of_phytodesign_in_the_interior_of_office_space/fulltext/5e3d5de4a6fdccd9658f67ab/Use-of-phytodesign-in-the-interior-of-office-space.pdf
6. Діордієв В., Кашкар'єв А., Діордієв О. Автоматизована система моніторингу та керування мікрокліматом у теплиці. *Науковий вісник Таврійського державного агротехнологічного університету*. 2018. Вип. 8(2). DOI: <https://doi.org/10.31388/2220-8674-2018-2-25>

7. Дубініна А.А., Щербакова Т.В., Хацкевич Ю.М., Ленерт С.О., Борисова А.А. Способи стабілізації кольору рослинної сировини під час її переробки. *Наукові праці НУХТ*. 2017. Том 23, № 4. С. 140-158. DOI: <https://doi.org/10.24263/2225-2924-2017-23-4-20>

8. Дубовий В.І., Дубовий О.В., Рябчук О.П. Екологічний дизайн як комфортне існування людини в предметному світі. *Збалансоване природокористування*. 2018. № 4. С. 73-80. URL: <https://journals.uran.ua/bnusing/article/download/166433/165804>

9. Петровська Ю. Вертикальне озеленення в інтер'єрі: технології та методи їх реалізації. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. Вип. 64, том 2. С. 71-75. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/64-2-11>

10. Принципи мінімалізму в інтер'єрі. URL: <https://mebli-bristol.com.ua/blog/post/principi-minimalizmu-v-inter-eri.html>

11. Рослинні мотиви в інтер'єрі – актуальна ботаніка. URL: <https://novyiprostir.com/news-211-Rastitelnye-motivy-v-interere-aktualnaya-botanika.html>

12. Чому мінімалізм у дизайні має значення? Як може впливати на вас просте та упорядковане житло. URL: <https://comfortpark.if.ua/chomu-minimalizm-maye-znachennya/>

13. Що таке стабілізовані квіти? URL: <https://surl.li/rnfrij>

<https://doi.org/10.31652/3041-1017-SAAE-2025.1.51>

Марущак О.В., м. Вінниця
Ільчук К.С., Висоцький Д.В., м. Вінниця
e-mail: ksanamar77@gmail.com

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ТА СИМВОЛІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КОЛЬОРУ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ЕМОЦІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У МИСТЕЦТВІ

Анотація. У статті проаналізовано колір як потужний, багатофункціональний інструмент емоційної та символічної комунікації у візуальному мистецтві. Розглянуто подвійну природу кольору, що функціонує як об'єктивне фізичне явище (визначене Ісааком Ньютоном) та суб'єктивний психофізіологічний стимул (досліджений Йоганном Вольфгангом Гете). Встановлено, що колір виходить за межі декоративного призначення і діє як гіперзнак, здатний формувати настрої твору, кодувати соціокультурні цінності та викликати глибокий емоційний резонанс. Особливу увагу приділено історичній трансформації ролі кольору – від суворої, інституційно затвердженої сакральної символіки Середньовіччя до суб'єктивного, інтенсивного експресіонізму авангарду. Доведено, що ефективність емоційної комунікації кольором є багатогранним явищем, що інтегрує фізико-фізіологічні, психологічні та соціокультурні чинники.

Ключові слова: колір, психологія кольору, символізм, емоційна комунікація, теорія мистецтва, візуальна комунікація, експресіонізм, абстракціонізм, арт-терапія.

Abstract. The article analyzes color as a powerful, multifunctional tool of emotional and symbolic communication in visual art. The dual nature of color, which functions as an objective physical phenomenon (defined by Isaac Newton) and a subjective psychophysiological stimulus (researched by Johann Wolfgang Goethe), is considered. It is established that color goes beyond the boundaries of decorative purpose and acts as a hypersign, capable of shaping the mood of a work, encoding socio-cultural values, and evoking deep emotional resonance. Particular attention is paid to the historical transformation of the role of color – from the strict, institutionally approved sacred symbolism of the Middle Ages to the subjective, intense expressionism of the avant-garde. It is proven that the effectiveness of emotional communication with color is a multifaceted phenomenon that integrates physical-physiological, psychological, and socio-cultural factors.

Keywords: color, color psychology, symbolism, emotional communication, art theory, visual communication, expressionism, abstractionism, art therapy.

Колір є одним з основних засобів художньої виразності та важливим елементом композиції у візуальному мистецтві. Його використання як інструменту художньої виразності ґрунтується на глибокому психологічному та символічному впливі [3]. Колір здатен формувати